

NATUR OG IAGTTAGELSE

DANSK GULDALDER PÅ RIBE KUNSTMUSEUM

Fag: Billedkunst

Målgruppe: 7.-9. klasse

Sted: Ribe Kunstmuseum (udstillingssale og arbejdsrum)

Omfang: 4 lektioner inkl. pause

Fokus: Dialog, materialefærdigheder og værkfremstilling

Forløbsbeskrivelse

Guldalderen er en blomstringsperiode i dansk kunsthistorie – en periode, hvor visuelle eksperimenter, finurlige kompositioner, nære og velkendte motiver samt ihærdige studier og observationer banede vejen for nye måder for at erfare og udtrykke sig på.

I læringsforløbet *Natur og iagttagelse – Dansk guldalder på Ribe Kunstmuseum* retter Ribe Kunstmuseum fokus på maleriet og akvarellen. I guldalderen spillede maleriet en væsentlig rolle, ligeledes tegningen, skitsen og/eller studiet: Den kunstneriske proces var vigtig for mange kunstnere og man eksperimenterede med kunstneriske teknikker og udtryk. Tegninger var gode at gøre, når man f.eks. hastligt skulle nedfælde studier eller indtryk eller hvis man skulle forberede sig til en større komposition, hvortil man skulle gøre indgående iagttagelser af særlige genstande, detaljer og elementer – særligt i naturen. Nogle kunstnere farvelagde tegninger med akvarel. Andre arbejdede koncentreret med teknikken, bl.a. fordi akvarel var nem at arbejde med og egnede sig til at arbejde med, hvis man stræbte efter særlige udtryk.

I læringsforløbet fokuserer vi på akvarel som materiale samt forskellige udtryksformer og teknikker, der knytter sig til akvareltegning/-maleri. Vi kredser om naturen og den nøje iagttagelse af motiver og detaljer i naturen. Sammen med eleverne analyserer vi værker og diskuterer, hvad det vil sige at se på kunst ud fra begreber som f.eks. *æstetik*, *visualitet* og *smag(dommeri)*. Eleverne arbejder kreativt i museets arbejdsrum for bedre at få fornemmelse og forståelse for den tidligere tids kunstform(er), -teknikker og -opfattelse(r) foruden egne oplevelser og tanker om kunst, der kan skabe videre refleksion og udvikle nye betydninger.

Faglige læringsmål

- At lære om den danske guldalders kunsts udtryk og betydning for derigennem at blive i stand til at iagttage, analysere og reflektere over kunstneriske betydninger og udtryksmuligheder.
- At opnå viden om billeders og skulpturers visuelle koder og udsagn.
- At opnå færdigheder til at udtrykke sig kreativt gennem forskellige genrer, medier og materialer.
- At opnå viden om betydningen af billedkunstens formlære og komposition, bl.a. linjer, lys- og skyggevirksomheder, farver, tekstur og udtryk i form af motiv og detaljer.
- At få og/eller have lyst til at udtrykke sig visuelt.
- Evne til at reflektere over visuelle udtryks- og kommunikationsformer foruden kreative processer og æstetisk dannelse.
- Evne til at reflektere over kunstens funktion og potentiale i fortiden såvel som i dag.
- At se og forstå kunsten, som en værdi i sig selv foruden dens betydning for personlig og kulturel udvikling.

Fælles mål:

Kompetenceområde: Billedfremstilling

Færdighedsmål: Eleven kan kommunikere betydning i stillede opgaver med selvvalgte udtryksformer

Vidensmål: Eleven har viden om virkemidler inden for billedfremstilling

Kompetenceområde: Billedfremstilling

Færdighedsmål: Eleven kan udtrykke sig i forskelligartede materialer og digitale medier

Vidensmål: Eleven har viden om materialer og digitale mediers udtryksmuligheder

Kompetenceområde: Billedfremstilling

Færdighedsmål: Eleven kan planlægge en kommunikativ billedproces fra skitse til færdigt produkt

Vidensmål: Eleven har viden om afsender og modtagerforhold i billeder

Kompetenceområde: Billedanalyse

Færdighedsmål: Eleven kan analysere billedgenrer i den visuelle kultur

Vidensmål: Eleven har viden om de visuelle kulturers billedgenrer

Uddybende beskrivelse af læringsforløb

I guldalderen var det populært at foretage **naturstudier**. Det særligt maleren og professoren C.W. Eckersberg, som fik sine elever til at gøre grundige iagttagelser af naturen for sidenhen at kunne tegne eller male den mere omhyggeligt og objektivt. Naturen blev et af guldalderens hovedmotiver og der blev skabt en form for ny stil, hvis kendetegn bl.a. var brugen af klare farver, perspektiv, detaljestudier af naturen og naturligt lys. Nogle studier forblev studier. Andre blev brugt og sat sammen til større kompositioner i malerier.

Aktivitet 1. Dialogbaseret omvisning – *viden om visualitet og teknik i dansk guldalder*

Beskrivelse: Eleverne introduceres til Ribe Kunstmuseum, som har en samling, der er rig på værker fra den danske guldalder (tiden ca. 1800-1850). Der gives en kort introduktion til guldalderen og dens fremtrædende motiver, udtryk og tematikker. Der rettes fokus mod landskabsmaleriet, hvor der fortælles om guldalderkunstnernes arbejdsforhold, -metoder og -teknikker. Enkelte værker fremhæves og der foretages en hurtig, dialogbaseret billedanalyse.

Eleverne går rundt sammen med museets formidler i Ribe Kunstmuseums udstillingssale, hvor de står overfor originale værker af bl.a. C.W. Eckersberg, P.C. Skovgaard og J.Th. Lundbye. Dialogen bliver skabt ud fra disse spørgsmål:

- Hvad er maleriets motiv? Hvilken type landskab er der tale om? (stillestående, dramatisk, kontemplativt, romantisk)
- Hvordan er maleriets komposition? Hvilke farver er anvendt? Hvordan er perspektivet?
- Hvilken effekt har maleriet på dig? Se på detaljer - hvad lægger du især mærke til?
- Hvilke tanker tror du kunstneren har gjort sig om sit udtryk og sit værk?

Eleverne opmuntres til at komme med individuelle og personlige betragtninger ud fra tanker om, at kunst henvender sig på forskellig vis til dens beskuere.

Centrale elementer i **guldalderens landskaber** er bl.a. bøgetræer og højstammede træer, blomster og buske, kuperet terræn, åbne vidder, frilagte enge, marker, snoede veje og skovudsigter.

Aktivitet 2. Billedanalyser – *iagttagelse og undersøgelse*

Beskrivelse: Øvelser, der handler om at få eleverne gjort bevidste om, hvor stor betydning detaljer kan have i et billede. Ved at stå foran de fysiske kunstværker bliver eleverne opmærksomme på alt dét, som de normalt ikke ville kunne se på en reproduktion / en gengivelse i en bog.

Eleverne deles op i to grupper. Den ene gruppe arbejder med J.Th. Lundbyes *Bakket Landskab med træer* og den anden med P.C. Skovgaard's *Møens Klint*. I fællesskab observeres og diskuteres detaljers betydning.

Museets formidler er til stede og gør eleverne opmærksomme på selv den mindste eller simpleste detalje kan have en betydning. Sammen reflekteres der over spørgsmål såsom: Hvorfor kunstneren har malet, som han gør? Hvad er gået forud for hans arbejde? Hvorfor denne nøje iagttagelse af naturen? (Her fortælles der også om nationalromantik og "ånden i naturen" i 1800-talets begyndelse).

Et kunstværk bruges til at kommunikere visuelt med og her igangsættes synssansen.

I mødet med et kunstværk er kunstneren **afsenderen** og beskueren er **modtageren**. Afsenderen/Kunstneren har ofte en hensigt med sit kunstværk og har derfor tænkt nøje over, hvordan han arbejder og kommunikerer.

Beskueren/modtageren skal analysere og fortolke det, han/hun ser og smagsdømmer ofte til slut.

Der rettes også fokus på, hvilken virkning kunstværker kan have på beskueren. Således skærpes elevernes opmærksomhed på, hvad det vil sige at være *beskuer* og hvad det vil sige *at se* på kunst.

Analyserne og diskussionerne gør, at eleverne får viden om kunstens visuelle styrke, dens muligheder samt at eleverne bliver bevidste om afsender- og modtagerforhold (hvad maler/tænker kunstneren og hvad tænker/tolker beskueren).

Aktivitet 3. Øvelser med akvarel og grene – teknik, dynamik og materialebevidsthed

Beskrivelse: Øvelser, der handler om at lære eleverne at gøre nøje iagttagelser af deres motiv. Ved at foretage studier af grene bliver de bevidste om form og farve samt om de muligheder, der ligger i at arbejde med akvarel. Eleverne får desuden forståelse for lys og skygge samt linjer og komposition.

Eleverne fortsætter i den gruppe, som de blev inddelt i under aktivitet 2; den ene gruppe går i gang med aktivitet 3, den anden starter på aktivitet 4.

Eleverne tager eleverne plads rundt om et bord i museets arbejdsrum. På bordet er der placeret forskellige typer af grene og arbejdsredskaber/-materialer. Formidleren gennemgår forskellige metoder, teknikker og fremgangsmåder med akvarel, bl.a. farveskala, maledynamik, temperament og perspektiv.

Eleverne foretager frie øvelser i at arbejde med akvarel. Der ses ikke på grene og der foretages ikke egentlige motivtegninger. Eleverne har fokus på akvarellen som materiale og de forskellige teknikker; f.eks.

hvor mørk, hvor tæt og løs farven kan blive. Udtryk kan variere meget.

Efter de frie øvelser skal hver elev arbejde med én eller flere grene. Disse er udvalgt af formidleren, som har fokuseret på at finde forskellige grene (struktur, tykkelse og udtryk), ligeledes farverne, som er afstemt i 3-4 nuancer.

Eleverne bruger deres iagttagelsesevne, som de blev bevidste om i aktivitet 1 og 2. Og de gør brug af de forskellige teknikker og fremgangsmåder, som de har øvet forinden.

Formidleren er til stede og kan vejlede undervejs.

Akvarel kaldes også for vandfarve. Akvarel afskiller sig fra andre vandfarveteknikker, fordi lyse toner af farve opnås ved at fortynde farve med vand og lade hvidt papir skinne igennem. Papirets evne til at opsuge vand og fastholde farve er vigtig for akvarelteknikkens virkning. Man kan også male på fugtigt papir, hvorved farver hurtigt kan spredes ind i hinanden. Akvarel er en form for maleri, ligesom oliemaleri.

Når man arbejder med **drapering** handler det om formgivning. Drapering er en metode at skabe mønstre på. Den bruges ofte af designere, der skaber mønstre i beklædning ved at tilegne sig en **tredimensionel** tilgang til materialet (stoffet). Det handler om at skabe **visuelle effekter** i struktur og udtryk, og at være kreativ. Således udvikles en forståelse for krop og materiale. I kunsten sætter kunstnere fokus på at skabe volumen, dynamik, og/eller **taktilitet** i et værk, så det fremstår tredimensionelt og særlig sansebart for beskueren.

Aktivitet 4. Øvelser med akvarel og drapering – *teknik, proces og formbevidsthed*

Beskrivelse: Øvelser, der handler om at lære eleverne at få fornemmelse for akvarellens visuelle udtryk og få forståelse for krop og materiale. Ved at arbejde med en model, hvor drapering er i fokus og skal iagttages, bliver de bevidste om form, struktur og dynamik samt om de visuelle muligheder, der ligger i at arbejde med akvarel. Eleverne får desuden forståelse for lys og skygge samt komposition og tredimensionalitet.

Eleverne fortsætter i den gruppe, som de blev inddelt i under aktivitet 2; den ene gruppe går i gang med denne aktivitet, den anden starter på aktivitet 4.

Eleverne tager eleverne plads rundt om et bord i museets arbejdsrum. På bordet er der placeret forskellige typer af stoffer (silke, fin bomuld, blonder eller andre lignende stoffer med struktur) samt arbejdsredskaber/-materialer. Formidleren gennemgår forskellige metoder, teknikker og fremgangsmåder med akvarel, bl.a. farveskala, maledynamik, temperament og perspektiv.

Eleverne foretager frie øvelser i at bruge akvarel på en anden måde end før – denne gang med svamp, papir og blyant. Der ses ikke på stof og/eller drapering og der foretages ikke egentlige motivtegninger. Eleverne bruger deres fantasi og er opmærksomme på teknikker.

Efter de frie øvelser arbejder eleverne med et eller flere stoffer, som bliver motivet, hvis draperinger skal iagttages nøje. Iagttagelserne skal nedfæstes på papiret ved hjælp af de forskellige teknikker mv. som eleverne har øvet. Eleverne laver selv opstillingerne, f.eks. på bordet, over en form, over en stol eller lign. Lette blyantstreger bruges til at komme i gang.

Formidleren er til stede og kan vejlede undervejs.

Æstetik betyder sansning. Oprindeligt havde ordet ikke noget med kunst at gøre, men efter filosofen Georg Hegels (1770-1831) forelæsninger over antikken blev æstetikken koblet til kunsten – *det filosofiske studie af kunstens væsen*. Æstetik er et komplekst og flertydigt begreb, hvor man overvejer kunstens grundlag og væsen foruden dens former, udtryk, funktion og betydning. Ifølge Immanuel Kant (1724-1804) fremtræder kunstværket som en *hensigtsmæssighed uden hensigt*.

Aktivitet 5. Forelæsning om æstetik? – *refleksion, billedfunktion og visuelle kommunikationsformer*

Beskrivelse: Eleverne bevidstgøres om, hvilke funktioner kunst kan have, bl.a. ved at diskutere ord og begreber, se på forskellige stile og motiver samt have kontekst og beskuerrelationer in mente. Således tilegner eleverne sig en viden om kunstens visuelle sprog og koder foruden det potentiale, der ligger kunst og visuel kultur.

Eleverne samles i én gruppe. De placeres i en halvcirkel i et mørklagt rum. Museumsformidleren indleder med at fortælle ganske kort om læringsforløbet og indvier eleverne i de processer, de har deltaget i (teori og praksis).

Formidleren fortæller om, hvad det vil sige "at se" på kunst(værker), hvad *æstetik* er og der blev givet eksempler på, hvad "god kunst" har været i gennem tiden, f.eks. værker af Tizian, Francisco de Goya, Vilhelm Freddie og Christian Lemmerz. Der blev også vist billeder fra Olafur Eliassons installation *Your*

rainbow panorama på ARoS, som er et eksempel på kunst, der er inddragende, inkluderende, oplevelsesmættet og som taler direkte til "en æstetik" i dag (med referencer til sociale medier).

Foredraget afsluttes med et fokus på guldalderkunsten og den æstetik, som kunstnerne arbejdede med dengang. Der gives forskellige eksempler på værker, både fra Ribe Kunstmuseums samling samt andre samlinger. Fokus rettes mod en historisk / kontekstuel vinkel (hvorfor male, som man gjorde), kunstnernes uddannelse (hvordan de blev trænet i *at se*), kunstnernes tilgang til virkeligheden (hvordan de genkendte, forstod og levede sig ind i verden), motiverne og komposition (iagttagelse, lys/farver og detaljer).

Til slut bliver sandheds- og virkelighedsbegreber diskuteret og billedliggjort/eksemplificeret.

De færdige værker kan **præsenteres** for et publikum, hvis skolen har udstillingslokaliteter til rådighed. På den måde bliver eleverne også opmærksomme på, hvordan man formidler sin kunst og bevidstgøres om, at kunst kan betragtes forskellige og diskuteres frit – hvilket kan afstedkomme nye vinkler på og meninger om kunst.

Aktivitet 6. Kunstværker præsenteres og fremvises – eleven som udøvende og reflekterende kunstner

Beskrivelse: De færdige (kunst)værker står som et bevis på den enkelte elevs kreative proces og kreative kunnen. Og øvelserne har været medvirkende til, at der er blevet skabt billedkunstneriske udtryk, der bidrager til yderligere refleksioner om kunst.

De to grupper samles i en af museets store udstillingssale og hver elev præsenterer 2-3 af sine værker. Der fortælles om de metoder og de ting, man har arbejdet med: Hvorfor lige netop dette motiv, hvordan har det været at arbejde med og har man fundet godt ved at arbejde med akvarel?

